

МАҲАЛЛА ФУҚАРОЛАР ЙИҒИНЛАРИНИНГ МАҚОМИ, МАҚСАДИ ВА УЛАРНИНГ ФАОЛИЯТИ

Ганиев Ботир Мухитдинович

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги

Малака ошириш институти

Махсус-фанлар кафедраси катта ўқитувчиси, подполковник

"Маҳалла» атамаси арабча бўлиб, «ўрин-жой», қавм ёки жамоат иттифоқликда, ўзаро бир-бирларини қўллаб – қувватлаб яшайдиган жойни англатади. Адабиётларда Маҳаллаларнинг кўп минг йиллик тарихга эга эканлиги ҳақида маълумотлар учрайди. Алишер Навоий ўзининг «Ҳайратул аброр» асарида Маҳаллани «маҳалла шаҳар ичидаги шаҳарча»дир деб таърифлайди.

Маҳалла кичик маъмурий ҳудуд бўлиши билан бирга, турмуш тарзи, кадриятлар, анъаналар, урф-одатлар умумийлиги билан боғланган кишилар жамоаси бирлигидир. Тарихнинг турли босқичларида даврлар, тузумлар ўзгаришига қараб Маҳалланинг вазифалари ҳам ўзгариб турган.

Маҳалла ўзи бу нима? Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариши— фуқароларнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 72-моддасида ва қонунлари билан кафолатланадиган, уларнинг ўз манфаатларидан, ривожланишнинг тарихий хусусиятларидан, шунингдек миллий ва маънавий кадриятлардан, маҳаллий урф-одатлар ва анъаналардан келиб чиққан ҳолда маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни ҳал қилиш борасидаги мустақил фаолиятидир. Фуқаролар шаҳарчалар, қишлоқлар, овуллар ва маҳаллаларда ўзини ўзи бошқаришга доир ўз конституциявий ҳуқуқини фуқароларнинг сайлов ҳуқуқлари кафолатларига мувофиқ фуқаролар йиғинлари (вакиллар йиғилиши) орқали амалга оширадilar.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги, Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги ҳамда Ёшлар сиёсати ва спорт вазирлигининг 2023 йил 30 мартдаги 10/3/05-сонли “Обод ва хавфсиз маҳалла” тамойили асосида республика маҳалларида хавфсиз муҳитни яратиш механизмларини белгилаш тўғрисида”ги Қўшма қарор (ИИВ, КҚваБВ, ЁСваСВ)га асосан “Обод ва хавфсиз маҳалла” тамойили асосида республика маҳалларида хавфсиз муҳитни яратиш юзасидан чора-тадбирларни амалга ошириш тартиби бўйича Йўриқнома тасдиқланган.

Фуқаролар йиғини аҳоли манфаатларини ифодалайди ва унинг номидан тегишли ҳудуд доирасида амал қиладиган қарорлар қабул қилади.

Фуқаролар йиғинида ўн саккиз ёшга тўлган ва тегишли ҳудудда доимий яшаётган шахслар қатнашади.

Фуқаролар йиғинлари фаолиятини ташкил этишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқиш ва жорий этиш мақсадида барча фуқаролар йиғинлари географик жойлашуви ва аҳоли сони бўйича тоифаларга ажратилади.

Фуқаролар йиғинлари географик жойлашуви бўйича қуйидаги тоифаларга бўлинади:

- ❖ шаҳарда;
- ❖ туман марказида;
- ❖ туман марказигача 30 км бўлган масофада;
- ❖ туман марказидан 30 км ва ундан олис масофада, тоғли ва чўл худудида;
- ❖ чегара (ёки анклав) худудда жойлашган фуқаролар йиғинлари.

Фуқаролар йиғинлари аҳоли сони бўйича қуйидаги тоифаларга бўлинади:

- ❖ 1000 нафаргача аҳолиси бўлган;
- ❖ 1001 — 2000 нафаргача аҳолиси бўлган;
- ❖ 2001 — 4000 нафаргача аҳолиси бўлган;
- ❖ 4001 — 6000 нафаргача аҳолиси бўлган;
- ❖ 6001 — 8000 нафаргача аҳолиси бўлган;
- ❖ 8000 нафардан зиёд аҳолиси бўлган фуқаролар йиғинлари.

Фуқаролар жинси, ирқи, миллати, тили, дини, ижтимоий келиб чиқиши, эътиқоди, ижтимоий мавқеидан қатъи назар, бевосита ёки ўзларининг сайланадиган вакиллари орқали ўзини ўзи бошқаришда тенг ҳуқуқларга эга.

Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқаришга доир ҳуқуқларини чеклаш тақиқланади. Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятига давлат органлари ва ташкилотлари ҳамда уларнинг мансабдор шахслари аралашishiга йўл қўйилмайди.

Фуқаролар йиғинлари фаолиятининг асосий принциплари қонунийлик, инсон ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлиги, демократия, ошкоралик, ижтимоий адолат, маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни ҳал этишда мустақиллик, жамоавийлик, аҳоли олдида ҳисобдорлик, жамоатчилик асосидаги ўзаро ёрдам, ижтимоий шериклик, маҳаллий урф-одатлар ва анъаналарни ҳисобга олишдан иборат.

Фуқаролар йиғини давлат ҳокимияти органлари тизимига кирмайди ва қонунчилик ҳужжатлари билан берилган ўз ваколатларини тегишли ҳудуд доирасида амалга оширади, қонунчилик ҳужжатларида белгиланган тартибда давлат хизматлари марказларида ҳисобга қўйилган кундан эътиборан юридик шахс мақомига ҳамда ўз номи кўрсатилган муҳрга ва банкда ўз ҳисобварағига эга бўлади.

Фуқаролар йиғини Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари билан кафолатланган ҳуқуқ ва эркинликлардан фойдаланишда, фуқароларнинг манфаатларидан, ривожланишнинг тарихий ўзига хос хусусиятларидан, шунингдек, миллий қадриятлардан, маҳаллий урф-одатлар ва анъаналардан келиб чиққан ҳолда маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни ҳал қилишда мустақил бўлиб, аҳоли манфаатларини ифодалайди ва унинг номидан тегишли ҳудуд доирасида амал қиладиган қарорлар қабул қилади.

Фуқаролар йиғини кенгаши, фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича комиссиялар ва тафтиш комиссияси фуқаролар йиғини органлари ҳисобланади.

Фуқаролар йиғинининг органлари фуқаролар йиғини раиси сайлови натижалари бўйича фуқаролар йиғини мажлиси (фуқаролар вакилларининг йиғилиши) томонидан бир ой мобайнида шакллантирилади.

Фуқаролар йиғинининг мақсади ва ваколатлари

Фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий мақсади маҳаллий аҳамиятга молик масалаларни ҳудудидаги фуқароларнинг манфаатларидан, ривожланишнинг тарихий ўзига хос хусусиятларидан, шунингдек, миллий кадриятлардан, маҳаллий урф-одатлар ва анъаналардан келиб чиққан ҳолда ҳал қилиш, уларнинг ҳуқуқий маданияти ва ижтимоий фаоллигини ошириш, «Обод ва хавфсиз маҳалла» тамойили асосида ижтимоий-маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашдан иборат.

Фуқаролар йиғини қуйидаги ваколатларни амалга оширади:

Ўз фаолиятини ташкил этиш соҳасида:

□ фуқаролар йиғини раисини рағбатлантириш ёки уни лавозимидан озод қилиш тўғрисида қарор қабул қилади;

□ фуқаролар йиғини раисининг жамоатчилик асосида фаолият кўрсатувчи маслаҳатчиларини ва фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича комиссиялар аъзоларини, тафтиш комиссиясининг раиси ҳамда аъзоларини сайлайди ва лавозимидан озод этади;

□ фуқаролар йиғини кенгашини шакллантиради ва фуқаролар йиғини фаолиятининг асосий йўналишлари бўйича комиссиялар ишини ташкил этади;

□ фуқаролар йиғинининг низомини ҳамда фуқаролар йиғини ходимларининг одоб қоидаларини тасдиқлайди;

□ фуқаролар йиғини раисига ишончсизлик билдириш тўғрисида қарор қабул қилади;

□ фуқаролар йиғинининг фаолият дастурини, харажатлар сметасини тасдиқлайди;

□ ҳар чоракда камида бир марта фуқаролар йиғини раисининг ва маслаҳатчиларининг, маҳалла хотин-қизлар фаолининг ҳамда бир йилда камида бир марта тафтиш комиссияси раисининг ҳисоботларини эшитади ва тегишли қарорлар қабул қилади;

□ ўз маблағларини шакллантиради, фуқаролар йиғини мол-мулкига эгалик қилади, ундан фойдаланади ва уни тасарруф этади, молиявий маблағларнинг сарфланиши устидан назоратни ташкил этади;

□ маъмурий-ҳудудий бирликлар, маҳалла фуқаролар йиғинларининг чегараларини ўзгартириш, маҳалла фуқаролар йиғинлари, кўчалар, майдонлар ва бошқа объектларга ном бериш ва уларнинг номини ўзгартириш ҳақида ваколатли давлат органларига ва халқ депутатлари туман (шаҳар) Кенгашларига илтимосномалар киритади;

□ ўз ваколатига кирувчи масалалар бўйича манзилли дастурлар ва «йўл хариталари»га давлат органлари ва ташкилотлари томонидан кўриб чиқилиши мажбурий бўлган асосланган таклифлар киритади;

□ рейтинг баҳолаш натижаларига кўра фаолияти «намунали» деб топилган фуқаролар йиғинининг малакали ва ташаббускор ходимлари, маҳалла хотин-қизлар фаолини давлат ҳокимияти органларининг кадрлар захирасига киритиш бўйича тавсиялар беради;

б) ижтимоий-маънавий муҳитни мустаҳкамлаш ҳамда оила ва хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш соҳасида:

□ оилаларни мустаҳкамлаш ҳамда хотин-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш бўйича чора-тадбирларни амалга оширади;

□ хотин-қизларни оила, маҳалла ва меҳнат жамоаларида ижтимоий-ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш, ижтимоий-сиёсий фаоллигини ошириш, маънавиятини юксалтириш, ёшларни оилавий ҳаётга тайёрлаш, замонавий намунали оилани шакллантириш, унинг маънавий-ахлоқий муҳитини ва анъанавий оилавий кадриятларни мустаҳкамлаш бўйича мақсадли чора-тадбирларни амалга оширади;

□ ижтимоий ҳимояга муҳтож хотин-қизларни тадбиркорликка ўқитиш, бизнесга оид намунавий режаларни ишлаб чиқиш ва кредит олиш ишларида уларга кўмаклашади, «Аёллар дафтари»га киритилган хотин-қизлар билан манзилли ишларни амалга оширади;

□ хотин-қизларнинг муаммоларини ўз вақтида аниқлаш, оғир ижтимоий аҳволга тушиб қолган хотин-қизлар, шу жумладан, ногиронлиги бўлган аёллар билан яқка тартибда ҳамда аниқ мақсадга йўналтирилган ишларни олиб боради, уларга ижтимоий-ҳуқуқий, психологик ва моддий ёрдам кўрсатиш ишларини ташкил этади;

□ аҳолини, шу жумладан, ёшларни миллий ва маънавий кадриятлар, маҳаллий урф-одат ва анъаналар билан таништиради ва уларни тарғиб қилади;

□ тўйлар ва бошқа маросимларни ўтказиш юзасидан тавсиялар беради;

□ ёшлар таълим-тарбиясида ва оилаларни мустаҳкамлашда кекса авлод вакиллариининг ролини оширишга қаратилган чора-тадбирларни амалга оширади;

□ давлат ҳокимияти органларига миллатлараро тотувлик ва диний бағрикенгликни сақлашга кўмаклашади;

□ маҳалладаги уюшмаган ёшларни ижтимоий қўллаб-қувватлашга қаратилган зарур чора-тадбирларни ишлаб чиқади ва амалга оширади;

в) ҳуқуқ-тартибот соҳасида:

д) ижтимоий - иқтисодий соҳада ,Фуқаролар йиғинлари мурожаатлари кўриб чиқилишида юзага келган қонунбузилиш ҳолатлари бўйича судга мурожаат қилиши мумкин.



Маҳаллалар ўз зиммасидаги вазифаларни самарали бажариши учун ҳуқуқий асослар билан бирга, етарли шарт-шароитларга ҳам эга бўлмоғи лозим, деди Мирзиёев¹. Муҳтарам Президентимиз Чилонзор туманидаги саноат корхоналари, ижтимоий объектларга ташрифларида профилактика инспектори ўзи ишлайдиган маҳалла ҳудудида яшаши лозим. Бу профилактика инспектори маҳалладаги ҳар бир хонадон билан яқин мулоқот ўрнатиши, кўчалар ва жамоат жойларини қатъий назоратга олишида муҳим аҳамиятга эга эканлигини такидладилар.

Мирзиёев: маҳалла раиси ким нима билан машғул - ҳаммасини билиши лозим

Маҳалла марказларида чойхона, новвойхона, "Гўзаллик салонлари", дўконлар, спорт ва болалар майдончалари бўлиши одамларнинг зарур эҳтиёжларини қондириш билан бирга, ҳудуддаги маънавий муҳит барқарорлигини таъминлашга ҳам хизмат қилади.

"Маҳалла халқ билан давлат ўртасидаги кўприк бўлиши керак. Одамларнинг қувончу ташвишидан доимо хабардор бўлиш маҳалланинг асосий вазифасидир", — деб қайд этган Мирзиёев.

¹ тошкент, 13 апр — sputnik. Ўзбекистон Президенти шавкат Мирзиёев чилонзор туманидаги "катта хирмонтепа" ва "яккатут" маҳалла фуқаролар йиғинларида бўлди, деб хабар берди ўзбекистон иив матбуот-хизмати. 12 Апрель 2017, 16:34